

Ключові слова: екологічне законодавство, екологічна оцінка, критерії оцінки, оцінка впливів на стан навколишнього середовища, охорона навколишнього середовища.

Резюме

Шершун С. Н. Правовые критерии оценки воздействий на состояние окружающей среды.

В статье исследуются вопросы правового обеспечения формирования критериев и показателей оценки воздействий на состояние окружающей среды, рассматривается их значение и роль в решении задач обеспечения экологической безопасности и охраны окружающей среды. Предлагается классификация критериев оценки воздействий на состояние окружающей среды. Освещаются организационные, финансовые, научно-методологические проблемы в формировании этих критериев, обосновываются предложения по устранению пробелов, шероховатостей в их определении в нормативно-правовых актах. Обосновывается, что система критериев оценки должна быть определена на уровне закона и охватить все направления осуществления оценочной деятельности в данной сфере, отразить весь комплекс параметров экологической оценки, которая должна предшествовать принятию решений с экологическими последствиями и осуществляться в процессе производственной и иной хозяйственной деятельности, что оказывает влияние на окружающую среду. Рассматривается вопрос о включении соответствующих критериев в Закон Украины «Об охране окружающей среды» и будущий закон об оценке воздействия на состояние окружающей среды.

Ключевые слова: экологическое законодательство, экологическая оценка, критерии оценки, оценка воздействий на состояние окружающей среды, охрана окружающей среды.

Summary

Shershun S. Legal criteria the impacts on the environment.

The article deals with the legal provision forming criteria and indicators for assessing the impact on the environment is considered their importance and role in solving environmental safety, environmental protection. It is proposed classification criteria of the impacts on the environment. Highlights the organizational, financial, scientific and methodological problems in the formation of these criteria justified proposals to address gaps, inconsistencies in their definition of legal acts. It is proved that the system evaluation criteria to be defined by law, must cover all areas of implementation of assessment activities in this area, show all complex parameters of environmental assessment, which should precede decisions on environmental impacts and be in the process of production and other economic activities that have an impact on the environment. We consider the inclusion criteria appropriate to the Law of Ukraine «On Environmental Protection» and the regulation on the impact on the environment.

Key words: environmental legislation, environmental assessment, evaluation criteria, evaluation of impacts on the environment, protection of the environment.

Отримано 9.04.2014

УДК 347.23

Є. В. ГУЗЬ

Євгенія Валеріївна Гузь, аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ВІНДИКАЦІЇ В ЦИВІЛІСТИЦІ І ПРАВЗАСТОСОВЧІЙ ПРАКТИЦІ

У системі цивільних прав найбільш вагомими за своїм значенням є речові права, що забезпечуються правом власності на речі, майно. Фундаментальна роль цього права загальновідома, а його значення в системі загальних прав громадян обумовлює необхідність його захисту. Одним із способів такого захисту є вiндикацiйний позов, що дозволяє відновити втрачене речове право, реалізувати на практиці принципи справедливості, відновити законність.

Звернення учасників цивільних правовідносин для захисту своїх майнових інтересів до вiндикацiйних позовів тягне за собою низку нових проблем, які раніше не стояли так гостро. Зокрема йдеться про проблеми конкуренції вiндикацiйних позовів з позовами, що випливають з договорів, які тягнуть за собою повернення майна, також проблемним залишається питання щодо використання інструментів вiндикацiї і реституції з метою відновлення порушеного права, для повернення втраченого майна; актуальною є і проблема добросовісності як підстави виникнення і захисту права власності, і таким чином, проблема, що порушена у даній статті, є актуальною.

Необхідно зазначити, що проблеми вiндикацiї розглядали О. Б. Гупаловська¹, С. Д. Домусчі², В. А. Другова³, М. А. Іваненко⁴, Ю. М. Павлюченко⁵, О. Є. Щербатюк⁶ та ін.

У роботах дослідників широко і повно проаналізовано проблеми, що стосуються правозастосування, значення та особливостей вiндикацiйних позовів. В Україні, на жаль, ця проблема розглянута не на належному науково-практичному рівні, що зумовило вибір теми статті, метою якої є аналіз проблем використання вiндикацiйних позовів у цивільному праві України.

Серед усіх майнових відносин категорія власності займає одне з головних положень в цивілістиці. Охорона економічних відносин власності як матеріальної основи суспільного ладу має найважливіше завдання будь-якої правової системи. Така охорона здійснюється в тій чи іншій формі практично всіма галузями права. Свої особливі форми охорони даних відносин передбачає і цивільне право.

Основне завдання полягає у визначенні поняття захисту права власності, вивченні речово-правових способів захисту права власності на нерухоме майно, а також у спробі виявити проблемні моменти розглянутого питання і визначити місце кожного з методів у загальній системі захисту даного права. Взагалі, захищеність є іманентно властивою кожному суб'єктивному праву, роблячи реальним їх здійснення. Стосовно до цивільних прав у найбільш загальному вигляді способи їх захисту закріплені у ст. 16 Цивільного кодексу України (ЦК)⁷.

Необхідно зазначити, що в силу того, що способи захисту порушеного або оспорюваного права численні, стосовно до захисту права власності та інших речових прав існують особливі засоби, так звані речово-правові способи захисту.

Основним речово-правовим засобом захисту права власності є «віндикаційний позов» який є засобом витребування майна з чужого незаконного володіння. Зокрема, ст. 387 ЦК встановлює, що власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним. Підтримуючи та розвиваючи засади цивільного права, О. П. Копиленко зауважує, що для віндикаційного позову важливий предмет, яким є конкретне майно, яке існує в натурі на момент подання позову⁸.

У ст. 387 ЦК України зазначено, що власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним.

Сторонами віндикаційного позову виступають власник речі, який не лише позбавлений можливості користуватися і розпоряджатися річчю, але вже й фактично не володіє нею, та незаконний фактичний володілець речі (як добросовісний, так і недобросовісний). Змістом віндикаційного позову є витребування саме тієї речі, яка вибула із законного володіння власника.

Слід звернути увагу на такі ознаки віндикаційного позову:

1) віндикаційний позов може бути пред'явлений лише стосовно індивідуально-визначених речей (загублена парасолька, вкрадений автомобіль тощо). Тобто, як правило, за таким позовом неможливо витребувати з чужого незаконного володіння річ, яка визначається лише родовими ознаками (100 л бензину, 50 т пшениці тощо). Проте немає ніяких підстав для недопущення у певних випадках віндикації речей, які визначаються родовими ознаками, але за умови, що цю спірну річ можна було б так чи інакше індивідуалізувати чи ідентифікувати. Якщо у конкретному випадку є можливість виділити річ з родовими ознаками з маси однорідних речей (наприклад, вкрадена картопля залишилася ще в мішках, цегла з вантажівки ще не розвантажена тощо), то можлива і її віндикація;

2) цей позов може бути пред'явлений щодо речі, власником якої є позивач і яка перебуває у володінні відповідача. Так, якщо хтось придбав вкрадену чи загублену власником річ, а потім заставив її, відповідачем за віндикаційним позовом виступатиме заставодержатель як фактичний володілець речі, а заставодавець буде притягнутий до справи як третя особа;

3) власник може вимагати повернення свого майна за цим позовом лише в тому випадку, якщо інша особа володіє його майном незаконно, наприклад, громадянин знайшов чужу річ і відмовляється її повернути. Якщо ж володілець володіє чужим майном на законних підставах, то власник не може витребувати свою річ із такого володіння шляхом пред'явлення віндикаційного позову. Водночас, якщо підстава володіння змінюється, то це цілком можливо.

4) захищати своє право власності віндикаційним позовом власник має можливість лише в тому випадку, коли майно збереглося в натурі. За своїм змістом віндикаційний позов являє собою вимогу про поновлення у власника права володіння річчю «яка йому має належати», тому не допускається заміна цієї речі іншою. Тобто, якщо втрачена власником річ спожита, перероблена в процесі виробництва, виготовлення, будівництва тощо, то вимога власника про захист права власності за своєю суттю вже не буде представляти собою віндикаційний позов, а розглядатиметься як позов зобов'язального характеру – про надання власникові іншої речі і відшкодування збитків⁹.

Суб'єктом права звернення з позовом про віндикацію є власник, який обов'язково повинен довести своє право на витребуване майно.

Особою, яка зобов'язана повернути майно, виступає незаконний власник, фактично володіючий річчю на момент пред'явлення вимоги.

Об'єктом віндикації завжди виступає індивідуально-визначена річ, що збереглася в натурі. Зміст віндикації складає вимога про відновлення володіння річчю, а не про заміну її іншою річчю того ж роду і якості. Отже, віндикаційний позов не можна пред'являти відносно речей, визначених лише родовими ознаками чи не збережених у натурі (наприклад, у разі, якщо будова капітально перебудована новим власником і стала практично новим об'єктом нерухомості, або неможливо віндикувати 5 тонн зерна, оскільки це родова річ, в даному випадку можна вимагати лише повернення такої ж кількості зерна і в такій же якості, але це вже будуть зобов'язальні відносини).

Крім того, за своєю суттю віндикація є вимогою про відновлення володіння власника річчю, яка вибула з його панування, а не вимогою заміни цієї речі іншим майном. Якщо майно знищене, власник не має права вимагати його повернення. У такому випадку законодавство передбачає захист майнових інтересів власника за допомогою інших правових засобів, зокрема, позовом за зобов'язанням щодо заподіяння шкоди.

Питання про можливість вилучення індивідуально визначеної речі, що зазнала змін, переробки, має вирішуватися залежно від характеру таких змін, їх суттєвості.

Якщо річ змінила своє первісне призначення в результаті переробки, слід визнати, що підстав для ввідикації немає, виникають наслідки, аналогічні загибелі речі, власник має право лише на відшкодування збитків. Якщо річ зберегла своє господарське призначення та ще була покращена, то її доля має бути вирішена згідно з правилами статті 390 ЦК. Добросовісний набувач (володілець) має право залишити за собою зроблені ним поліпшення, якщо вони можуть бути відділені без пошкодження речі. Якщо таке відділення неможливо, добросовісний власник має право вимагати відшкодування зроблених на поліпшення витрат, але не вище розміру збільшення вартості речі.

Вище було вже зазначено, що предмет ввідикаційного позову незамінний, і відповідач зобов'язаний повернути власнику саме ту річ, на яку останній має право власності. І, за загальним правилом, повернення речі повністю відповідає інтересам власника, будучи основною вимогою ввідикації. Але якщо власник захопив, то замість повернення речі він може вимагати відшкодування вартості її грошима, оскільки вилучення речі з тих чи інших причин виявляється недоцільним або втратила інтерес або корисність для власника. Подібні розрахунки володільца речі з власником цілком припустимі, оскільки не суперечать закону і допускаються судовими органами.

Ввідикаційний позов власника може мати місце, тільки якщо інша особа володіє ним незаконно. Умови задоволення ввідикаційного позову залежать від того, чи є незаконне володіння добросовісним чи недобросовісним. Можна погодитися з М. А. Іваненко в тому, що можливість витребування майна за допомогою ввідикаційного позову залежить від добросовісності чи недобросовісності набувача речі (на момент пред'явлення позову – її володільца). Щодо недобросовісного набувача (особа, яка знала або повинна була знати, що відчужувач, у якого вона отримала майно, не мав права його відчужувати), то тут закон є категоричним – така особа зобов'язана негайно повернути майно особі, яка має на нього право власності або інше право відповідно до договору або закону, або яка є добросовісним володільцем цього обов'язку заінтересована особа має право пред'явити позов про витребування цього майна (ст. 400 ЦК України)¹⁰.

Відповідно до ч. 1 ст. 388 ЦК України добросовісним набувачем визнається набувач, який не знав і не міг знати, що він придбав майно у особи, яка не мала права його відчужувати. Незаконним володільцем є особа, що викрала річ або присвоїла знахідку, яка придбала річ у особи, не уповноваженої на її відчуження і т. ін. При цьому не вимагається, щоб особа, яка придбала річ, була винуватою (хоча б у формі необережності). Достатньо, щоб підстава володіння було незаконною. Вирішуючи питання про добросовісність чи недобросовісність набувача, суд повинен врахувати всі конкретні обставини, за яких відбувалося укладення угоди: місце, час, предмет, ціна та інші умови. Так, якщо відповідач придбав у незнайомої особи вночі на вокзалі за півціни годинник, то, звичайно, в нього була можливість передбачити, що годинник може бути вкраденим.

Питання про витребування речі у добросовісного набувача вирішується залежно від того, як придбана річ – за плату або безоплатно. Згідно ч. 3 ст. 388 ЦК, при безвідплатному набутті майна від особи, яка не мала права його відчужувати, власник вправі витребувати майно в усіх випадках¹¹.

При застосуванні ч. 3 ст. 388 ЦК виникає і інше питання. Цілком можлива ситуація, коли «безоплатний» набувач майна від особи, яка не мала права на його відчуження, реалізує це майно шляхом оплатної угоди. Чи припустима ввідикація в цьому випадку?

Буквальне тлумачення ч. 3 ст. 388 ЦК означає, що у випадку, коли майно перейшло від неуправомоченого відчужувача, то, незалежно від його подальшої долі, воно може бути ввідиковано у всіх випадках, але таке тлумачення не відповідає закону. Добросовісний набувач майна, що пройшло через руки «безоплатного» набувача, нічим, по суті, не відрізняється від неуправомоченого відчужувача. Тому слід визнати, що ч. 3 ст. 388 ЦК застосовується лише тоді, коли безоплатний набувач від неуправомоченого відчужувача виступає як відповідача за позовом.

Незаконний набувач речі вважається добросовісним, якщо він не знав і не міг знати, що особа, яка передала йому річ (майно), не мала на це право. Якщо ж він про це знав або за певними обставинами повинен був знати, що придбав річ не у власника, то він визнається недобросовісним набувачем. У літературі панує думка, що для визнання набувача недобросовісним недостатньо простої необачності, повинен бути умисел або груба необережність.

При розмежуванні простої і грубої необережності слід спиратися на фактичні обставини при кожному певному випадку, беручи до уваги як обстановку і умови придбання речі, так і суб'єктивні властивості самого набувача – його життєвий досвід, юридичну грамотність і т. ін. Необхідно також враховувати, що діюче законодавство виходить із презумпції добросовісності набувача, тобто набувач визнається добросовісним до тих пір, поки не буде доведена його недобросовісності. У недобросовісного набувача річ вилучається у всіх випадках, тобто діє принцип необмеженої ввідикації.

У всіх цих випадках ввідикація допускається в інтересах власника, оскільки майно виходить з його володіння не з його волі, проти його бажання та інтересу. Інша справа, коли річ виходить із володіння власника з його волі. При такому положенні він сам повинен нести невігідні наслідки за допущену їм помилку чи зайву довірливість. Так, якщо власник вручає своє майно наймачеві, а той, зловживаючи довірою власника, продає майно третьому добросовісному набувачу, ввідикаційний позов власника до такої особи задоволенню не підлягає. У цьому випадку закон захищає інтереси добросовісного набувача майна, який на основі складного юридичного складу стає власником придбаного возмездно майна.

Відмовляючи власнику у ввіндикації майна, що вибуло з його володіння з його власної волі, законодавець враховує, що власник, як правило, знає особу, якій він передав своє майно, і тому має можливість стягнути з неї збитки, якщо йому буде відмовлено у поверненні речі. У порівнянні з ним добросовісний набувач у разі відібрання у нього речі, придбаній за плату, знаходиться б у гіршому становищі, бо він, як правило, менше знає ту особу, у якої він придбав річ, відповідно, він має менше шансів відшкодувати за рахунок останнього понесені збитки.

Навпаки, у разі вибуття речі з володіння власника без його волі, в можливості відшкодування збитків, опиняється добросовісний, так званий возмездний, набувач. Оскільки на відміну від власника (у якого в цій ситуації взагалі немає контрагента) набувач майна має певне уявлення про особу, у якої він придбав річ.

З цієї причини, на нашу думку, річ повертається власнику, а добросовісному набувачеві надається можливість покрити збитки за рахунок продавця. Все це говорить про обмеження ввіндикації щодо добросовісного набувача чужого майна.

Ввіндикаційний позов слід відмежовувати від позовів, теж спрямованих на витребування індивідуально визначеної речі, але заснованих на зобов'язальних відносинах, що вже існували між сторонами вимоги. Наслідки невиконання зобов'язання передати індивідуально визначену річ (ст. 620 ЦК) пов'язані з тим, що право власності на річ ще не перейшло до позивача, а тому ввіндикаційний позов не може бути пред'явлений. Такий позов може бути пред'явлений лише за відсутності зобов'язальних відносин між сторонами або після того, як зобов'язальні відносини припинилися (до їх припинення володіння річчю спирається на законну підставу).

Підводячи підсумок цієї статті, можна визначити, що ввіндикаційним вважається позов власника, який не володіє майном до особи, яка реально володіє майном не будучи його власником і такий позов пред'являється при порушенні одночасно права володіння, користування і розпорядження, остільки ввіндикацією захищається право власності в цілому.

Таким чином, під ввіндикаційним позовом слід розуміти вимогу власника речі, який в силу різних причин позбавлений права реального володіння нею до власника речі, право якого на володіння може бути оскаржене. Особливістю цього позову є те, що він не виникає з договірних відносин, а фактично його підставою є переконання реального власника в тому, що річ перебуває у користуванні особи, яка не має законних підстав для володіння нею. Таким чином, даний позов має в своїй основі суб'єктивну переконаність позивача у незаконності володіння, що не заперечує наявності переконаності і відповідача у своїй правоті.

В юридичних нормах, що стосуються ввіндикації, важливу роль займає така категорія як «добросовісність», яка є не абстрактним, а цілком конкретним терміном, може бути визначена як явно виражена і підтверджена (доведена) необізнаність набувача про права інших осіб на придбане майно, хоча така обізнаність не завжди є підставою для залишення майна у його володінні.

В цілому, на сьогодні є безліч питань, що стосуються ввіндикації і потребують свого вирішення, зокрема мова йде про можливість використання даних позовів стосовно до рухомого майна, що є перспективним напрямком подальших досліджень.

¹ Гупаловська О. Б. Правові засоби захисту права власності / О. Б. Гупаловська // Університетські наукові записки: часопис Хмельницького ун-ту управління та права. – 2008. – № 3 (27). – С. 98–100.

² Домусчі С. Д. Класифікація способів захисту права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння / С. Д. Домусчі // ФП. – 2011. – № 1. – С. 310–314.

³ Другова В. А. Позов про визнання права власності як засіб захисту майнових прав осіб, які на досягли повноліття / В. А. Другова; Харк. нац. ун-т внут. справ // ФП. – 2013. – № 2. – С. 116–122.

⁴ Іваненко М. А. Співвідношення правових інститутів реституції та ввіндикації в цивільному праві України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2013. – № 6. – С. 20–24.

⁵ Павлюченко Ю. М. Добросовісність набувача у визначених недійсними договорах з реалізації арештованого майна / Ю. М. Павлюченко // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 681–686 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11pjmram.pdf>

⁶ Щербатюк О. Є. Проблеми регулювання припинення права власності на безхазяйну річ / О. Є. Щербатюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 6. – С. 73–79.

⁷ Цивільний кодекс України від 16.01.2003. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

⁸ Копиленко О. П. Правознавство / О. П. Копиленко, Л. І. Мозговий. – К.: Професіонал ВД, 2007. – 400 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15060913/pravo/vindikatsiyniy_pozov

⁹ Там само.

¹⁰ Іваненко М. А. Вказана праця. – С. 22.

¹¹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Резюме

Гузь Є. В. Проблеми ввіндикації в цивілістиці і правозастосовчій практиці.

У статті розглянута проблема, пов'язана з правовою природою та правозастосуванням ввіндикаційних позовів відповідно до норм цивільного права України. Розглянуто проблемні моменти, пов'язані з правовим регулюванням ввіндикації, визначено її характерні особливості. Зазначено, що ввіндикаційні позови є важливим інструментом захисту майнових прав, хоча при цьому в його правозастосуванні мають місце певні проблемні моменти.

Особливу увагу в статті приділено проблемі добросовісного набуття як підстави виникнення права власності на майно, також розглянуті проблеми співвідношення реституції та ввіндикації.

Ключові слова: ввіндикація, позов, право власності, майно, реституція, добросовісність.

Резюме

Гузь Е. В. Проблемы виндикации в цивилистике и правоприменительной практике.

В статье рассмотрена проблема, связанная с правовой природой и правоприменением виндикационных исков в соответствии с нормами гражданского права Украины. Рассмотрены проблемные моменты, связанные с правовым регулированием виндикации, определены ее характерные особенности. Указано, что виндикационные иски являются важным инструментом защиты имущественных прав, хотя при этом в его правоприменении имеют место определенные проблемные моменты.

Особое внимание в статье уделено проблеме добросовестности приобретения как основания возникновения права собственности на имущество, также рассмотрены проблемы соотношения реституции и виндикации.

Ключевые слова: виндикация, иск, право собственности, имущество, реституция, добросовестность.

Summary

Guż E. Problems of acquittance in the civil law and established practice in applying the law.

The article considers the problem of the legal nature and law enforcement of acquittance of claims according to the norms of civil law of Ukraine. As a problematic there were considered the issues related to the legal regulation of acquittance, defined its characteristic features. There was declared that acquittance lawsuits are an important tool for the protection of property rights, although in its enforcement, some problematic issues.

Special attention is paid to the problem of honesty purchase as the foundation of the ownership, also addressed the problem of correlation of restitution and acquittance.

Key words: acquittance, claim, ownership, property, restitution, honesty.

Отримано 20.06.2014

УДК 347.661.7

О. О. СІРОШТАН

Олена Олександрівна Сіроштан, аспірант Київського університету права НАН України

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРАВА НА ОБОВ'ЯЗКОВУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ

Встановлення сутності та правової природи обов'язкової частки у спадщині має важливе як теоритичне, так і практичне значення. Правильне розуміння цього правового явища сприятиме вдосконаленню відповідних правових положень та дасть змогу усунути протиріччя, які сьогодні мають місце між норм спадкового права, а якісна теоретична основа допоможе створити більш досконалі норми, здатні захистити права та інтереси всіх учасників спадкових відносин.

Зазначена проблема є актуальною з огляду на те, що досі серед науковців не склалося єдиної загальноприйнятної думки щодо правової підстави обов'язкової частки у спадщині, тому серед вчених-цивілістів і сьогодні тривають дискусії навколо цього питання.

Метою статті є дослідження та аналіз наукової позиції щодо правової природи обов'язкової частки у спадщині та, на основі проведеного аналізу, визначення правової природи інституту необхідного спадкування в системі спадкового права.

Багато вчених-цивілістів під різним кутом зору розглядали це питання, зокрема Я. Ковальчук, Ю. Брукацький, Є. Дергачов, Е. Ейдінова, Т. Євдокімова, Н. Єршова, Ю. Заїка, П. Нікітюк, Є. Рябоконт, В. Серебровський, Я. Турлуковський, Х. Піцик, Є. Рябоконт, В. Рясенцев, Т. Фадеева, Є. Фурса, С. Фурса. Саме праці названих вчених стали підґрунтям для дослідження правової природи обов'язкової частки у спадщині, за допомогою яких ми маємо можливість з'ясувати основні позиції стосовно необхідного спадкування та віднайти правову основу цього правового явища.

Вже у Стародавньому Римі існувало поняття обов'язкової частки у спадщині, тому витоки цього правового явища слід шукати в джерелах римського приватного права. Чи не основним таким джерелом можна вважати закони XII таблиць, які датуються 451–450 рр. до н. е.

Відомо, що у зв'язку з рецепцією римського приватного права, норми інституту спадкового права могутньої Римської держави лягли в основу спадкового законодавства України.

Так, ст. 1217 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України закріплює два види спадкування – за законом та за заповітом.

Обов'язкова частка у спадщині знайшла своє відображення у главі 85 шостої книги ЦК України – спадкування за заповітом. Враховуючи таке закріплення, можна припустити, що законодавець пов'язує спадкування за правом на обов'язкову частку із набуттям права власності в порядку спадкування за заповітом.

Зробивши комплексний аналіз наукової думки різних дослідників, помічаємо, що попри неоднозначну властивість правової природи інституту обов'язкової частки у спадщині, яка впливає із законодавчо закріп-